

איך נשמור על הזכויות שלנו בעבודה?

מערך

45 דקות ⌚

פעילות חקר בקבוצות ☰

נוער (יא-יב) 👥

האם טיפים נחשבים לשכר עבודה? האם מותר להעסיק אותנו ללא שכר? האם חייבים לשלם לנו החזר נסיעות גם אם אנחנו מגיעים לעבודה באופניים? מדוע בני הנוער מנוצלים בשוק העבודה? איך מזהים הפרת זכויות ומי יכול לסייע במיצוי זכויות? ביחידה זו נלמד להכיר את זכויותיהם של בני נוער עובדים, ונשוחח על הדרכים לוודא שלא ינוצלו.

i מידע כללי

<p>מה המטרה? הכרת הזכויות הבסיסיות שיש לבני הנוער כעובדים. מתן מידע וכלים לבני הנוער לזהות ולהתמודד עם הפרת זכויותיהם בעבודה.</p>									
<p>מה עושים? 1. שיח גלריה – התלמידים יעינו באוסף כתבות על ניצול בני נוער בעבודה ויקיימו דיון קצר על הסיבות לכך שהם אחת האוכלוסיות המנוצלות ביותר בשוק העבודה. 2. פעילות חקר – התלמידים יבחנו איורי קומיקס המתארים סיטואציות מעולם העבודה ויחליטו אם מתקיימת בהם הפרת זכויות. בדרך לפתרון יאתרו התלמידים מידע רלוונטי וילמדו מה מגיע להם.</p>									
<table border="1"> <tr> <td data-bbox="373 1052 702 1142"> <p>מה צריך?</p> </td> <td data-bbox="702 1052 1085 1142"> <p>סוג העזר למנחה</p> </td> <td data-bbox="1085 1052 1292 1142"> <p>שם העזר מקבץ כתבות – ניצול בני נוער בעבודה</p> </td> <td data-bbox="1292 1052 1522 1142"> <p>כמות 1</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="373 1142 702 1265"> <p>לחלוקה</p> </td> <td data-bbox="702 1142 1085 1265"> <p>סט קומיקס – מה מגיע לי (מורחב) חוברת עובדים נכון – חוברת מידע לנוער עובד</p> </td> <td data-bbox="1085 1142 1292 1265"> <p>4-6 (אחד לכל קבוצה) 1 לכל תלמיד</p> </td> <td data-bbox="1292 1142 1522 1265"></td> </tr> </table>	<p>מה צריך?</p>	<p>סוג העזר למנחה</p>	<p>שם העזר מקבץ כתבות – ניצול בני נוער בעבודה</p>	<p>כמות 1</p>	<p>לחלוקה</p>	<p>סט קומיקס – מה מגיע לי (מורחב) חוברת עובדים נכון – חוברת מידע לנוער עובד</p>	<p>4-6 (אחד לכל קבוצה) 1 לכל תלמיד</p>		
<p>מה צריך?</p>	<p>סוג העזר למנחה</p>	<p>שם העזר מקבץ כתבות – ניצול בני נוער בעבודה</p>	<p>כמות 1</p>						
<p>לחלוקה</p>	<p>סט קומיקס – מה מגיע לי (מורחב) חוברת עובדים נכון – חוברת מידע לנוער עובד</p>	<p>4-6 (אחד לכל קבוצה) 1 לכל תלמיד</p>							
<p>איך מתכוננים? במהלך השבוע שלפני השיעור – מומלץ לשלוח לתלמידים (ווטסאפ/מייל) את שלושת הסרטונים הקצרים הבאים על מנת לעורר סקרנות ולהכין את הרקע לנושא השיעור. הסרטונים הקצרצרים, (פחות מ 15 שניות כל אחד), נוצרו עבור הנוער העובד והלומד וכל אחד מהם מעביר מסר ממוקד וקולע בנושאים שנעסוק בהם במהלך השיעור. אפשר להוסיף לסרטונים שאלה קצרה או משימה הקשורה לנושא, כמו למשל לבדוק מה גובה שכר המינימום, או לברר האם יש מקרים מותר למעסיקה להטיל קנסות על עובדת או לא לשלם על תקופת התלמדות.</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div data-bbox="526 1590 702 1713"> <p>אינ דבר כזה התלמדות</p> </div> <div data-bbox="829 1590 1005 1713"> <p>אינ דבר כזה כנסות</p> </div> <div data-bbox="1085 1590 1260 1713"> <p>שכר מינימום</p> </div> </div> <p>לפני תחילת המפגש – פזר את הכתבות בחדר (אפשר לתלות על הקירות, או לפזר על השולחנות או על הרצפה).</p>									

מהלך הפעילות <

1 פתיחה – גלריית כתבות (5 דקות)

בפתיחת המפגש, אפשר לתלמידים להסתובב באופן חופשי, במשך מספר דקות ולעיין בכתבות שפיזרת בחדר. מטרת הפעילות לעורר את הסקרנות, ולחשוף את התלמידים למציאות שחשוב מאוד שיכירו. במקבץ הכתבות, לא רק סיפורים על ניצול, אלא גם סיפורים מעוררי השראה על בני נוער שעמדו על זכויותיהם ולא ויתרו.

2 דיון – למה קל להפר את הזכויות שלנו? (7 דקות)

אסוף את המשתתפים למליאה, ושאל אותם, מה חשבו על מה שקראו. ציין, כי בני נוער הם מהאוכלוסיות המנוצלות ביותר בשוק העבודה, אבל יש חוקים ותקנות שנקבעו כדי להגן עליכם, וזה יהיה הנושא שנדבר עליו כעת.

שאל: למה לדעתכם קל לנצל בני נוער ואוכלוסיות מוחלשות בעבודה?

הדגש: כי נכון שיש מעסיקים שמנצלים את התמימות ואת חוסר הניסיון שלנו, אך יש גם לא מעט מעסיקים שפשוט לא מספיק מודעים ולא מכירים את התקנות והחוקים המיוחדים הנוגעים להעסקת בני נוער.

קיים דיון קצר בנושא (להלן מספר שאלות מנחות לדיון):

- איזו מהכתבות עניינה אותם במיוחד ולמה?
- האם נתקלו בעבודה בסיטואציה דומה, שמעו על חברה/שקרה לו/לה משהו כזה ואיך התמודד/ה?
- מה לדעתם צריך לעשות כדי למנוע מצבים של ניצול?

וציין, כי בדקות הקרובות נדבר על מה שמגיע לנו כעובדים, איך מוודאים שלא מנצלים אותנו, ולמי פונים אם אנחנו מזדהים ניצול שכזה.

3 פעילות חקר – האם יש כאן הפרת זכויות (25-30 דקות)

מטרת הפעילות: לאפשר לתלמידים לחקור ולמצוא מידע אודות הזכויות שלהם בעבודה. מומלץ להנחות את התלמידים להשתמש בטלפונים, טאבלטים או במחשבים על מנת לאתר את המידע באינטרנט. הכרת האתרים בהם ניתן למצוא מידע ותרגול מיומנות החיפוש ואיתור המידע חשובה להמשך הדרך. אם אין אמצעי גישה לאינטרנט, ניתן להנחות את התלמידים להשתמש בחוברת המידע לנוער. אם יש זמן, עדיף לחלק את התרגיל לשלושה שלבים (כמפורט להלן), ובסיום כל חלק לקיים סיכום ביניים ועיבוד קצר של המידע שנאסף על ידי התלמידים בקבוצות.

החלוקה לפי השלבים בתקופת עבודה:

- להתחיל עבודה חדשה – זכויות הקשורות בקבלה לעבודה ותקופת התלמדות, שכר, סיכום תנאי העסקה.
- לעבוד ולהרוויח – זכויות הקשורות לתנאי העסקה, קנסות וטיפים
- לסיים לעבוד ולהמשיך הלאה – זכויות הקשורות לסיום עבודה, פיטורין והודעה מוקדמת

אם בחרת לבצע את התרגיל ברצף, כיחידה אחת יש לקיים דיון ועיבוד בסופו ולהתייחס ובסיום לכל שלושת השלבים.

חלק את הקבוצה לארבע עד שש קבוצות קטנות.

בקש מהמשתתפים לקרוא את הקומיקס ולנסות לענות על השאלות המופיעות בתחתית הקומיקס. על התלמידים לנסות ולקבוע באילו מקרים יש הפרה של זכויות עובדים, ובאילו מקרים הקומיקס מתאר סיטואציה תקינה, כשהם נעזרים במידע פתוח מהרשת, (באמצעות טלפונים / טאבלטים / מחשבים) או בחוברת המידע לנוער.

בזמן שהתלמידים עובדים, עבור בין הקבוצות וסייע להם להגיע את הפתרונות. (ראה תשובון בנספח א').

4 מסקנות ופתרונות – סיכום פעילות החקר (5 דקות)

לאחר שהתלמידים סיימו את משימתם, סכם בקצרה את מה שנלמד:

להתחיל עבודה חדשה:

- כשמתחילים לעבוד, יש כמה דברים כדאי מאוד לשים לב אליהם, ולסכם אותם מראש עם המעסיק.
- הכשרה או תקופת התלמדות לא צריכה להיות בשום פנים ואופן על חשבונכם. המעסיק צריך לשלם לכם שכר עבור שעות ההתלמדות שלכם.
- סכמו עם המעסיק מראש את מסגרת שעות העבודה שלכם, הפסקות, חופשים וכמובן השכר.
- בדקו שהשכר שהוצע לכם לא נמוך משכר המינימום הקבוע בחוק בהתאם לגיל שלכם.
- רצוי מאוד שכל הנתונים האלה יהיו כתובים בחוזה מסודר, או לכל הפחות במסמך כתוב שעליו חתמתם שניכם (המעסיק והעובד).

לעבוד ולהרוויח:

המעסיק חייב לשלם נסיעות בהתאם לחוק, גם אם העובד משתמש בתחבורה חלופית או מגיע ברגל. במקרה שעבדתם בשבת, או סיימתם משמרת בשעה מאוחרת שאין תחבורה ציבורית, המעסיק חייב לדאוג שתגיעו הביתה בבטחה – למשל, לשלם לכם את עלות הנסיעה במונית. אסור למעסיק להטיל קנסות או לנכות לכם סכומים מהשכר בגלל חסרים בקופה או בגלל נזקים שנגרמו בטעות. טיפים יכולים להיחשב כשכר עבודה בתנאי שסיימתם את המשמרת עם שכר מינימום לכל הפחות. אם לא הגעתם לשכר מינימום המעסיק צריך להשלים לכם.

לסיים עבודה ולהמשיך הלאה:

גם כשמסיימים עבודה יש דברים שצריך להקפיד עליהם. אסור לפטר אתכם ללא סיבה מוצדקת, ואתם צריכים לקבל הודעה מוקדמת. אם לא הוזמנתם לשימוע זו עבירה על החוק. בשימוע המעסיק צריך לתת לכם הזדמנות להביע דעתכם או להתנגד אם אתם חושבים שהפיטורים שלכם אינם מוצדקים. בכל מקרה שבו אתם מסיימים עבודה, בדקו אם מגיעים לכם פיצויים.

5 סיכום

ציין, אם יש לכם בעיה בעבודה ואתם חושבים שהפרו את זכויותיכם, אתם יכולים לקבל סיוע והכוונה. בפעמונים, יש תחום של יעוץ מומחים שיכול לעזור, וגם בעמותת ידיד עוסקים בנושאי תעסוקה ומיצוי זכויות. בכל זכות, אולי כבר הצלחתם להבין, יש מידע נרחב מאוד ואתם יכולים להיעזר באתר כדי ללמוד ולהבין מה בדיוק מגיע לכם. הסתדרות הנוער העובד והלומד וכוח לעובדים הם איגודי עובדים – גם באתרים שלהם יש מידע רב, אך יתכן שכדי לקבל סיוע מקצועי צריך להיות חבר באיגוד. באתר של משרד הכלכלה יש גם מידע רב בנוגע לזכויות, בין השאר ניתן למצוא שם חוברת המרכזת את הזכויות שלכם כבני נוער עובדים. שווה לבדוק, ובנוסף ניתן להגיש באתר תלונה על מעסיק שהפר את זכויותיכם, ויש גם טלמסר.